

Література

1. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 51. – Ст. 716.
2. Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 01.07.2004 № 1955-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 28. – Ст. 295.
3. Витрянский В. В. Договоры о транспортной экспедиции и иных услугах в сфере транспорта / В. В. Витрянский. – Москва: Статут, 2003. – 320 с.
4. Шершеневич Г. Ф. Учебник торгового права / Г. Ф. Шершеневич. – Москва: Статут, 2003. – 387 с.

УДК 347.19(043.2)

Брусильцев О. Л., студент,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В. М., старший викладач

ІНСТИТУТ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Функціонування господарської системи держави забезпечується перш за все діяльністю різноманітних юридичних осіб. Юридичні особи виконують найважливіші завдання економіки, забезпечуючи розвиток сфер виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг. Неможливо собі уявити функціонування системи управління, політичної системи суспільства без діяльності юридичних осіб. Конструкція юридичної особи дозволяє залучати необхідні ресурси шляхом поєднання можливостей кількох суб'єктів. Значення юридичної особи важко переоцінити.

Конституція України (ст. 42) надає кожній особі право на підприємницьку діяльність [1]. Здійснення цього права особою можливе як безпосередньо у формі приватного підприємництва, так і опосередковано – шляхом участі у юридичній особі. Частка опосередкованого здійснення підприємницької діяльності є надзвичайно важливою. Враховуючи переваги, що надає конструкція юридичної особи, її феномен відомий людству ще з часів Стародавнього Риму. Жодна сучасна держава не обходиться без використання його в своїй практиці.

Цивільне законодавство як суб'єктів правовідносин визнає громадян (фізичних осіб) і юридичних осіб. Держава є суб'єктом будь-яких правовідносин, в тому числі й цивільних. В умовах розвинутої економіки серед всіх суб'єктів економічних (майнових) відносин головне місце, безперечно, належить юридичним особам. Теорія і законодавча практика

всіх держав в тій чи іншій мірі визнає як суб'єктів права колективні, організаційні утворення. На відміну від фізичних осіб (людей) при визначенні статусу суб'єкта цивільних правовідносин ознака юридичної особи для організацій є визначальною.

Суб'єктами цивільних правовідносин поряд з громадянами є також юридичні особи. Хоча юридичні особи це не громадяни, але в їх створенні та функціонуванні беруть участь фізичні особи. Об'єднання фізичних осіб завжди передбачає досягнення якоїсь спільної мети. Кожна фізична особа, вступаючи до об'єднання, передає йому частину своїх прав і обов'язків, в результаті чого об'єднання, яке бере на себе ці права і обов'язки, уособлює своїх засновників. Але однієї волі громадян для створення юридичної особи не достатньо. Потрібно, щоб новостворювана організація була належним чином зареєстрована державними органами. Цим підтверджується зацікавленість держави у створенні (виникненні) юридичних осіб [2, с. 77].

Існує кілька тлумачень феномена юридичної особи, які зводяться до трьох головних. Це:

- а) тлумачення юридичної особи як штучного утворення;
- б) невизнання юридичної особи як суб'єкта цивільних прав;
- в) визнання юридичної особи як повноцінного суб'єкта цивільних прав.

Законодавство досить детально регулює порядок створення юридичних осіб. Встановлюються загальні правила, що стосуються всіх видів юридичних осіб та особливості утворення окремих видів. Порядок утворення юридичних осіб регулюється Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України та рядом інших нормативних актів. Враховуючи специфіку утворення окремих організаційно-правових форм юридичних осіб, прийнято виділяти чотири способи створення: розпорядчий, нормативно-явочний, дозвільний і договірний. Незважаючи на умовність даної класифікації, вона має важливе значення. Одним із основних положень щодо утворення юридичних осіб є вимога закону про її обов'язкову державну реєстрацію. Тільки після реєстрації юридична особа набуває відповідного статусу.

Особливості утворення суб'єктів господарювання передбачені перш за все Господарським кодексом а також іншими нормативними актами. Однією із визначальних особливостей є можливість створення суб'єкта внаслідок примусового поділу іншого суб'єкта у випадку порушення норм антимонопольного законодавства. Для суб'єктів господарювання важливого значення набувають установчі документи, адже Господарський кодекс стоїть на позиції спеціальної правоздатності юридичної особи – тому в статуті мають бути зазначені ті види

діяльності, якими суб'єкт господарювання планує займатися. Законодавством також передбачено ряд особливостей утворення суб'єктів господарювання окремих організаційно-правових форм.

Юридична особа повинна бути належним чином зареєстрована (ст. 80 ЦК). Дата її внесення до державного реєстру і буде вважатись датою її реєстрації (тобто першим днем існування юридичної особи, ст.87 ЦК). Державній реєстрації підлягають всі відокремлені підрозділи юридичної особи.

Державна реєстрація юридичних осіб, це засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру.

Юридичну особу можна класифікувати на види за різними критеріями. Проте ця класифікація не знаходить відповідного відображення у ЦК.

ЦК вперше в історії розвитку права України, розмежовуючи юридичних осіб на юридичних осіб публічного та приватного права, регулює порядок створення та правовий статус лише юридичних осіб приватного права.

Отже, ЦК України визначає характер майнових відносин юридичних осіб приватного права, державних та комунальних підприємств з їхніми власниками, залишаючи поза увагою інші види юридичних осіб. Йдеться про державні органи, які здійснюють владні повноваження, та органи місцевого самоврядування, неприбуткові бюджетні організації — лікарні, вузи тощо, які віднесені до юридичних осіб публічного права.

Таким чином, розглянуту класифікацію юридичних осіб необхідно вдосконалити, передбачивши, що юридичні особи публічного права – це державні органи, на які законом покладено владні повноваження, та органи місцевого самоврядування. Решту юридичних осіб, зокрема, й державні та комунальні підприємства, слід віднести до юридичних осіб приватного права. Саме тоді в ст. 191 ЦК України можна буде передбачити, що об'єктом цивільно-правових угод може бути будь-яка юридична особа приватного права, що як єдиний майновий комплекс, є нерухомістю.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 (із змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України», № 2222-IV, 8 грудня 2004 р.)

2. Українське цивільне право: Навчальний посібник / Ю. О. Заїка. – Київ: Видавництво "Істина", 2005. – 438 с.